

ALTMETRIJA

Lucija Mandić, Stjepka Pljukavec, Hela Jug

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Informacijske znanosti

88 000 Mostar, Bosna i Hercegovina

lucija.mandic@ff.sum.ba; stjepka1702@gmail.com; hela.jug@gmail.com

SAŽETAK

Sve je više razumijevanja da su se znanstvena istraživanja pomaknula izvan tiskane stranice i da su tradicionalne mjere utjecaja neadekvatne. Navodi su samo mali dio znanstvenog ekosustava i predstavljaju samo jednu vrstu utjecaja. Ostalim vrstama medija poput podataka, alata, softvera, web stranica, videozapisa itd., pridaje se sve više važnosti. Ti promjenjivi uvjeti znanstvenog okruženja kao i informacijska revolucija iznjedrili su potrebu za alternativnim metodama mjerenja odjeka znanstvenog rada te mjerenjem interesa i filtriranjem sadržaja. Altmetrija je nastala kao odgovor na nove izazove. Ona omogućuje kvantitativnu analizu novih pokazatelja o člancima, poput prisutnosti na društvenim mrežama, blogovima i slično. U ovom radu dat će se osvrt na značajke koje omogućuju mjerenje i praćenje dosega i utjecaja, ali i izazove i razloge zbog kojih je altmetrija namijenjena dopunjavanju, a ne u potpunosti zamjeni sa tradicionalnim bibliometrijskim metodama.

Ključne riječi: altmetrija, znanstveni rad, odjek, podaci, bibliometrija

UVOD

Altmetrija je proučavanje i uporaba znanstvenih mjerenja utjecaja koja se temelje na aktivnosti u internetskim alatima i okruženjima. Podržana digitalnom znanosti, altmetrija skuplja informacije iz različitih izvora (1). Kao mjerni alat, altmetrija se klasificira na temelju funkcije koju pruža i vrste angažmana korisnika s danim rezultatima istraživanja. Različite vrste altmetrije mogu se kategorizirati prema njihovim primarnim funkcijama: rasprave, spominjanja, čitatelji, kritike, videozapisi i citati. Robinson Garcia i ostali podijelili su izvore koji vode diskusije, a uključuju blogove, vijesti, Reddit itd. Web mjesta kao što su Facebook, Twitter, Google Plus, Pinterest i LinkedIn kategoriziraju citiranost. Prodajna mjesta poput CiteUlike, Connotea i F1000 pružaju recenzije. YouTube utjecaj prikazuje kroz videozapise. Research Highlights pruža cjelovite citate (2). Altmetrijski rezultat jest izmjereni broj raznih izvora koji spominju određeni članak. Članak iz novina ima veću težinu od objave na blogu, koji pak ima veću težinu od objave na nekoj društvenoj mreži, pritom odražavajući relativnu vrijednost tih izvora, ističu Trueger i ostali (3). Altmetrija isto tako nailazi na mnoge izazove, od kojih su najveći:

1. Heterogenost – nedostatak zajedničke definicije; heterogenost društvenih mreža, korisnika i motivacija; nedostatak konceptualnih okvira i teorija
2. Problemi s kvalitetom podataka
3. Specifične ovisnosti altmetrije (4).

Za mjerenje odjeka, osim članaka, postaju važne inovacije obuhvaćene altmetrijom: dijeljenje znanstvenih spoznaja u obliku podataka, programskih kodova, eksperimentalnog dizajna i sl.; semantičko objavljivanje u kojem jedinica za objavljivanje i citiranje ne morabit članak već može biti i argument (nanopublikacija); širenje informacija (samo-objavljivanje) putem blogova, komentara ili napomena o postojećem radu (5). [5] Zapravo, altmetrija ovisi o samoj rasprostranjenosti vlastite raznolikosti. Želi pružiti širi pogled na utjecaj artefakta istraživanja (6).

ALTMETRIJA – PREDNOSTI I NEDOSTATCI

Altmetrija nudi četiri potencijalne prednosti:

1. Bolje razumijevanje utjecaja, pokazujući nam koji znanstveni radovi se čitaju, raspravljaju, spremaju, preporučuju te citiraju.
2. Često daje aktualne podatke koji pokazuju dokaze o utjecaju u danima, a ne u godinama.
3. Pruža pogled na utjecaj web znanstvenih proizvoda poput skupova podataka, softvera, postova na blogovima, videozapisa i sl.
4. Naznake utjecaja na različitu publiku, uključujući znanstvenike, ali i korisnike, kliničare, edukatore i širu javnost.

Naravno, ovi pokazatelji možda neće još dugo biti „alternativni“, zaključuje Piwowar (7). Dakle, altmetrija nam može puno reći o tome koliko se često o člancima u časopisima i drugim znanstvenim rezultatima raspravlja i koliko se koriste širom svijeta. Iz tog su razloga altmetrijski podaci ugrađeni u web stranice istraživača, institucionalna spremišta, web stranice časopisa. Za znanstvenike i istraživače koji bi željeli pokazati koliko se njihova istraživanja protežu u *mainstream*, altmetrija može biti ta veza. Osim toga, altmetrija može pružiti bolje razumijevanje kako se publikacija ili proizvod koriste (8). Ipak, za mnoge radove koji nisu bili dostupni na webu, starije radove, altmetrija neće moći dati točne podatke. Tako ova metoda, barem trenutno, ne predstavlja alternativu tradicionalnim metodama za mjerenje utjecaja na rezultate istraživanja, ali ih nadopunjuje (9). Zajedno sa tradicionalnim metodama i pokazateljima, mogla bi pružiti kompletnu sliku i tako poslužiti za razvoj nove metrike koja bi mogla nadzirati sustav znanstvenog rada i znanstvene komunikacije te mjeriti učinak i odjek znanstvenika i pomoći mu u njegovom napredovanju unutar sustava, a i u budućem umreženom svijetu otvorene znanosti. Altmetrija može pomoći u znanstvenoj komunikaciji i u nekim segmentima je nadograditi, ali i dalje treba biti važna kvaliteta svih vrsta znanstvenih i istraživačkih podataka (10-12).

ZAKLJUČAK

Altmetrijski podaci mogu informirati istraživače o elementima društvenog utjecaja njihovih istraživanja. Na primjer, altmetrijski podaci mogu pomoći istraživačima da shvate kako javnost, vlada, kreatori politike i drugi istraživači komuniciraju s njihovim istraživanjima. Altmetrija pruža širi raspon podataka, iz šireg raspona izvora od tradicionalnih mjernih podataka. Altmetrijski podaci se akumuliraju brže u usporedbi s tradicionalnim mjernim podacima. U disciplinama u kojima citati polako rastu ili u kontekstu novih istraživača, ova brzina pomaže odrediti koji rezultati privlače pozornost na mreži. No, na neki način područje altmetrije ostaje nejasno određeno. Altmetrija pruža informacije o korištenju djela, ali velik dio te upotrebe ima životni vijek. Za starija djela možda neće biti puno altmetrijske aktivnosti, ali to ne mora nužno značiti da se rad ne koristi u velikoj mjeri. No, ipak, budući da je većina istraživanja, uključujući članke u časopisima, sada elektronička i umrežena, pomoću altmetrije zaista možemo pratiti koliko im se puta pristupa, koristi i dijeli. Ovi brojevi pružaju cjelovitiju sliku dosega i učinka istraživanja i učenja; onog koji nadilazi citate u recenziranim publikacijama.

LITERATURA

1. Priem J, Groth P, Taraborelli D. The Altmetrics Collection. Plos One [Internet]. 2012[cited 2021 May 13]; 7(11). Available from: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0048753>
2. Robinson-García N, Torres-Salinas D, Zahedi Z, Costas R. *New data, new possibilities: exploring the insides of altmetric.com*. El Profesional De La Información [Internet]. 2014[cited 2021 May 13]; 23(4): p.359-366. Available from: https://www.researchgate.net/publication/264459157_New_data_new_possibilities_Exploring_the_insides_of_Altmetric-com
3. Trueger N S, Thoma B, Hsu C H, et al. The Altmetric Score: A New Measure for Article-Level Dissemination and Impact. *Annals of emergency medicine* [Internet]. 2015[cited 2021 May 13]; 66(5) Available from: <https://escholarship.org/content/qt2v22758b/qt2v22758b.pdf>
4. Haustein S. Grand challenges in altmetrics: heterogeneity, data quality and dependencies. *Scientometrics*[Internet]. 2016 [cited 2021 May 13]; 108(1), 413–423.
5. Priem J, Taraborelli D, Groth P, Neylon C. Altmetrics: A Manifesto. [Internet]. 2010 [cited 2021 May 13]. Available from: <http://altmetrics.org/manifesto/>
6. Lin J, Fenner M. Altmetrics in Evolution: defining and redefining the ontology of article-level metrics. *Information standards quarterly*[Internet]. 2013 [cited 2021 May 13]; 25(2), 21–26. Available from: https://www.niso.org/sites/default/files/stories/2017-08/IP_Lin_Fenner_PLOS_altmetrics_isqv25no2.pdf
7. Piwowar H. Introduction altmetrics: What, why and where?. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*[Internet]. 2013 [cited 2021 May 13]; 39(4), 8–9. Available from: <https://sci-hub.do/https://doi.org/10.1002/bult.2013.1720390404>
8. Brigham T J. An Introduction to Altmetrics. *Medical Reference Services Quarterly*[Internet]. 2014 [cited 2021 May 13]; 33(4), 438–447.
9. Melero R. Altmetrics – a complement to conventional metrics. *Biochemia Medica*[Internet]. 2015 [cited 2021 May 13]; 25(2), 152–160.
10. Šimić J, Babić D. Znanstvena komunikacija u biomedicini i zdravstvu. *Zdravstveni glasnik*. 2018; 2: 68-70.
11. Krleža-Jerić, K., Gabelica M, Banzi R, Krnić-Martinić M, Pulido B, Mahmić-Kaknjo M, Reverie L, Šimić J, Utrobičić A, Hrgović I. IMPACT Observatory: tracking the evolution of clinical trial data sharing and research integrity. *Biochemia Medica*. 2016; 26: 308-17.
12. Mahmić-Kaknjo M, Šimić J, Krleža-Jerić K. Setting the IMPACT (IMProve Access to Clinical Trial data) Observatory baseline. *Biochemia Medica*. 2018; 28(1): 7-15.